

บทที่ 3

ทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสืออ้างอิง

ในปัจจุบันการให้บริการสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ให้บริการจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์และฐานข้อมูล เพื่อแนะนำและช่วยเหลือผู้ใช้หนังสืออ้างอิงนับเป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้า เพราะหนังสืออ้างอิงเป็นหนังสือที่ให้ข้อเท็จจริงอย่างสั้น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือผู้ใช้ในการตอบปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกัน ณ สถานการณ์ปัจจุบันสารสนเทศถูกเผยแพร่ออกมาในรูปของฐานข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งฐานข้อมูลให้ความรู้ที่มีประโยชน์ทุกสาขากับผู้ใช้ ดังนั้นผู้ให้บริการและผู้มารับบริการต้องมีความรู้อย่างถ่องแท้กับทรัพยากรสารสนเทศเหล่านี้

ความหมายของหนังสืออ้างอิง

ความหมายของหนังสืออ้างอิง มีนักวิชาการหลายท่านให้ ความหมายดังนี้
ชอร์ส (Shores, 1954, 5) ให้ความหมาย หนังสืออ้างอิง คือ หนังสือที่ให้เรื่องราวและข้อเท็จจริงแก่ผู้ที่ต้องการค้นคว้าอ้างอิง หนังสืออ้างอิงจะถูกจัดอย่างมีระบบเป็นระเบียบในห้องสมุด ไม่นอนุญาตให้ยืมออกนอกห้องสมุด

สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ (2535, 38) ให้ความหมาย หนังสืออ้างอิง (Reference Books) หมายถึง หนังสือที่รวบรวมข้อเท็จจริงจากแหล่งความรู้หลาย ๆ แหล่ง นำมาเรียบเรียงไว้ด้วยกัน เพื่อให้ประโยชน์ในค้นหาข้อมูลหรือคำตอบเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่จำเป็นต้องอ่านทั้งเล่ม หนังสืออ้างอิงส่วนใหญ่จะเรียงตามลำดับอักษรหรือตามลำดับปี

ห้องสมุดหรือศูนย์สาร สนเทศส่วนใหญ่จัดแยกหนังสืออ้างอิงไว้เป็นแผนกหนึ่งต่างหาก ส่วนใหญ่จะใช้ตัวอักษร “อ” ซึ่งย่อมาจากคำว่า “หนังสืออ้างอิง” กำกับเหนือเลขเรียกหนังสือเพื่อชี้แทนประเภทของหนังสืออ้างอิง ถ้าเป็นหนังสืออ้างอิงภาษาอังกฤษ ใช้ “R” หรือ “Ref” ย่อมาจาก Reference Books หนังสืออ้างอิงแต่ละประเภทใช้สำหรับตอบคำถามเฉพาะเรื่อง เช่น หนังสืออ้างอิงประเภทพจนานุกรมจะใช้ตอบคำถามเกี่ยวกับความหมายของคำ ประวัติความเป็นมาของคำ การออกเสียง คำเหมือนคำตรงข้าม เป็นต้น

ประเภทของหนังสืออ้างอิง

หนังสืออ้างอิงสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท (Gates, 1994, 76) คือ

1. หนังสืออ้างอิงประเภทชี้แหล่งสารสนเทศ
2. หนังสืออ้างอิงประเภทให้สารสนเทศ

ภาพที่ 3.1 ห้องบริการหนังสืออ้างอิง
ที่มา (สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2548)

หนังสืออ้างอิงประเภทชี้แหล่งสารสนเทศ

หนังสืออ้างอิงประเภทชี้แหล่งสารสนเทศเป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลเรื่องราวที่เราต้องการรู้ว่าอยู่ในหนังสือเล่มใดบ้าง หรือว่ามีบทความเรื่องที่เราต้องการในวารสารฉบับใดบ้าง โดยจะให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมเท่านั้นโดยไม่ให้รายละเอียดหรือเนื้อหาแต่อย่างใด ถ้าผู้ใช้ต้องการอ่านเรื่องราวจะต้องติดตามไปยังหนังสือหรือวารสารเล่มที่ชี้แนะเอาไว้จึงจะได้อ่านเรื่องราวโดยละเอียดของเรื่องนั้น หนังสืออ้างอิงประเภทชี้แหล่งสารสนเทศที่สำคัญมีอยู่ 2 ประเภท (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2537, 19-20) ดังนี้

1. **บรรณานุกรม (Bibliography)** บรรณานุกรมเป็นหนังสือที่รวบรวมรายชื่อหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ ใตทัศนวัสดุ ฐานข้อมูล และอื่นๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ระเบียบ อาจเป็นการรวบรวมผลงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สถาบันใดสถาบันหนึ่ง หรือเฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง การพิมพ์ครั้งที่เท่าไร สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ ในบางครั้งจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับราคาหรือแหล่งที่มีสิ่งพิมพ์ชนิดนั้น ซึ่งอาจจะเป็นสำนักพิมพ์ร้านขายหนังสือ ห้องสมุด หรือสถาบันบริการสารสนเทศอื่น ๆ

ตัวอย่างข้อมูลบรรณานุกรม

กรรณิการ์ จันทรินวล. (2529). **การใช้คอมพิวเตอร์ของห้องสมุดแห่งประเทศไทย.**

ปริญญาธิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

ครรชิต มาลัยวงศ์. (2538). ระบบคอมพิวเตอร์สำหรับงานสารนิเทศ. ใน **เทคโนโลยีสารนิเทศ**

เบื้องต้น หน่วยที่ 1-8 (หน้า 51, 227). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา-
ธิราช.

นิริมา สังคหะ. (2540, มกราคม). ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ. **สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัย**

หอการค้าไทย, 10(2), 8-17.

สารณี ภูมิประเทศ. (2534). **ความรู้เบื้องต้นทางสารนิเทศศาสตร์.** สุรินทร์: ภาควิชา

บรรณารักษศาสตร์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์.

Chan, Liza. (1999). Electronic Journals and Academic Libraries. **Library Hi Tech**,

17(1), 11-16.

Lancaster, F.W. (1995, Spring). The Evolution of Electronic Publishing. **Library Trend**,

43(4), 518-527.

Woodward, H. and C. McKnight. (1995). Electronic Journals, Issues of Access and

Bibliographical Control. **Serials Review**, 21(2), 71-78.

หนังสืออ้างอิงประเภทบรรณานุกรม แบ่งอย่างกว้างๆ ได้ 2 ประเภท คือ

บรรณานุกรมทั่วไป (General Bibliography) บรรณานุกรมทั่วไปนี้เป็น

การรวบรวมรายชื่อหนังสือทั่วไปไม่ได้กำหนดเป้าหมายเป็นพิเศษ เช่น รายชื่อหนังสือใหม่ที่
ห้องสมุดจัดทำขึ้นเผยแพร่เป็นสิ่งพิมพ์ หรือปัจจุบันนิยมแนะนำบน เว็บเพจของห้องสมุด

ภาพที่ 3.2 บรรณานุกรม
ที่มา (กิ่งแก้ว ปะติตังโฆ, 2555)

Library 2002 - Microsoft Internet Explorer

Address: <http://gpa.moe.go.th/library/newbook.asp>

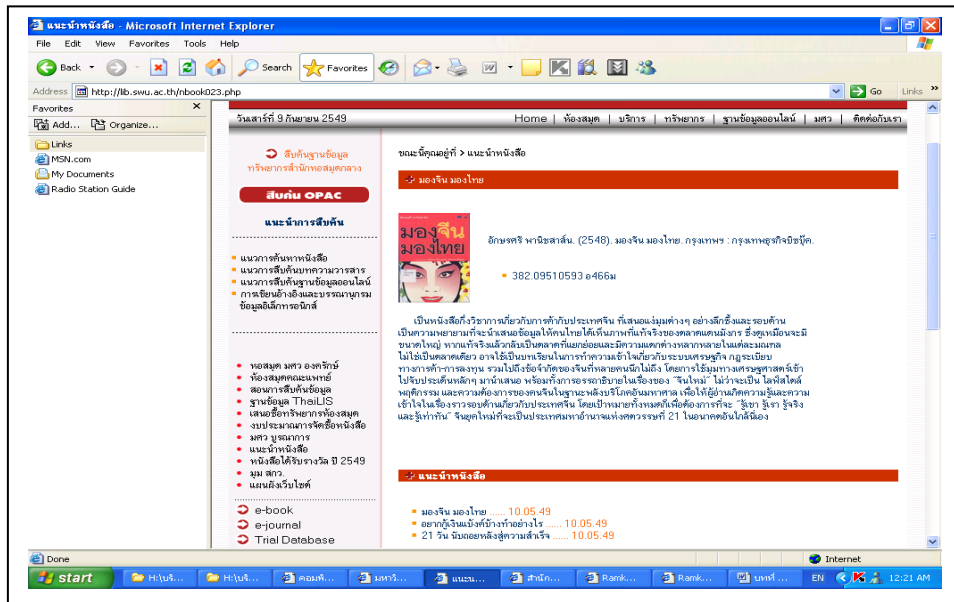
ระบบงานห้องสมุด
โรงเรียนหนองวิทยา จังหวัดลพบุรี

Home วันเสาร์ ที่ 9 กันยายน 2549

รายชื่อหนังสือใหม่ จำนวน 250 เล่ม

รหัสหนังสือ	รหัสคีย์	ชื่อผู้แต่ง	ชื่อเรื่อง	หัวเรื่อง	สำนักพิมพ์	ปีที่พิมพ์	ราคา
BC003615	004.67	สุทธิศักดิ์ สรวนพงษ์	คู่มืออินเทอร์เน็ต		บีบีเอสบุ๊คส์		320
BC000666	420.	ทักษิณกานต์ สรวนพงษ์	มาพูดภาษาอังกฤษกันเถอะ		ทีซีเอ็ดดูเออร์	มปป	75
BC004576		ประธาน อารีลา	ผลภาวะทางเสียง		กระทรวงศึกษาธิการ	มปป	0
BC004398		mary underwood	password		อักษรเจริญทัศน์	มปป	35
BC004396		บรรณธิการ	สวนสวยโรงเรียนงาม	สวนสวยโรงเรียนงาม	คุรุสภาคหกรรม	มปป	55
BC004394		บรรณธิการ	การสอนการปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะพื้นฐาน	การสอนการปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะพื้นฐาน		มปป	0
BC004237		สมาน แก้ววิเชียร	ชีววิทยา		ภูมิปัญญา	มปป	48
BC004236		ระชนก นิ่มศิริ	สี่สิบปี บนวิถีชีวิตราชการ		กรุงไทยการพิมพ์	มปป	0
BC004232		นยชอุ้น ท้ามาทากิน	คณิตศาสตร์ ม.1		คุรุสภาคหกรรม	มปป	25
BC004227		อ.สมาน แก้ววิเชียร	วิทยาศาสตร์ ม.2 เล่ม 3		ภูมิปัญญา	มปป	65
BC004226		กองประชาสัมพันธ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	ประวัติรัฐธรรมนูญ	ประวัติรัฐธรรมนูญ	กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	มปป	0
BC004224		ศึกษาธิการ (กระทรวง)	วิทยาศาสตร์ ม.1 เล่ม 1	วิทยาศาสตร์	ไอดีทีบีเอสอินเตอร์	มปป	32
BC004222		โรงเรียนที่ทำงานยังไม่รู้จัก	ประวัติแห่งชมพูทวีป	โรงเรียนที่ทำงานยังไม่รู้จัก	คุรุสภาคหกรรม	มปป	0
BC004211	519.5	ยุคสมัยที่ประยูรศักดิ์	สติปัญญา		ประสาทร	มปป	35
BC004160		สงวน ประสิทธิ์ศา	ภาษาไทย		ฉันทนาการพิมพ์	มปป	0
BC004155	415.911	มาดิด รุจิโรตม	ภาษาไทย ม.ปลาย		รุ่งเรืองสารการพิมพ์	มปป	75
BC003997	420.	สำราญ คำอึ้ง	ADVANCED ENGLISH GRAMMAR		วิง พรุ่งดี	มปป	300

ภาพที่ 3.3 รายชื่อหนังสือใหม่
(<http://gpa.moe.go.th/library/newbook.asp>, 2549)

ภาพที่ 3.4 รายชื่อหนังสือใหม่และสาระสังเขป
ที่มา (www.lib.swu.ac.th, 2549)

บรรณานุกรมเลือกสรร (Selected Bibliography) บรรณานุกรมเลือกสรร เป็นการรวบรวมรายชื่อหนังสือไว้เพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

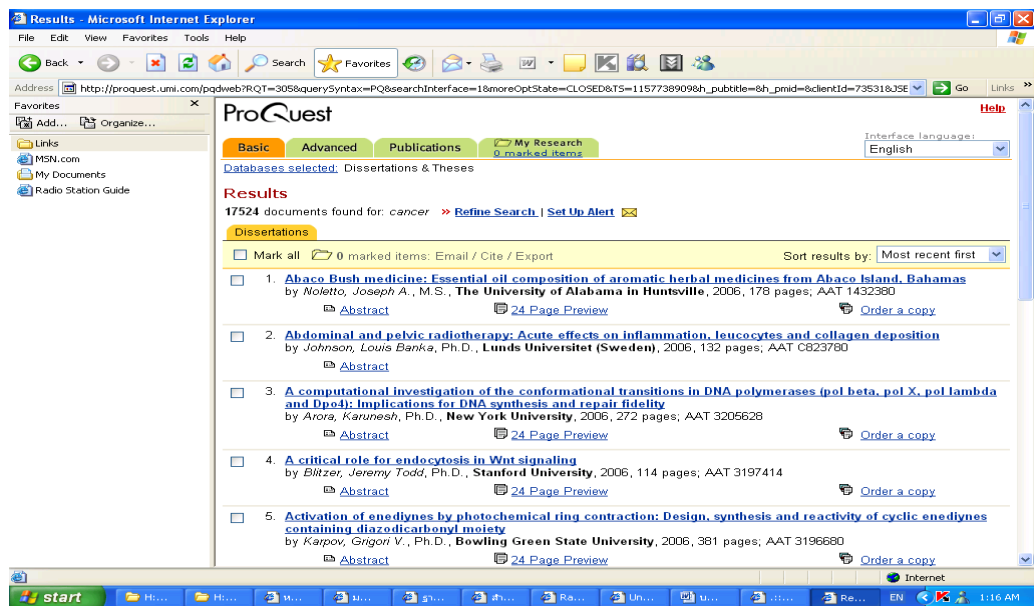
บรรณานุกรมแห่งชาติ (National Bibliography) หรือบรรณานุกรมเฉพาะถิ่น เป็นการรวบรวมรายชื่อหนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้นในประเทศหนึ่ง หรือท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่จะรวบรวมเฉพาะความรู้ใหม่ในปัจจุบันเท่านั้น เช่น บรรณานุกรมแห่งชาติ จัดทำโดยหอสมุดแห่งชาติ บรรณานุกรมห้องสมุดมหาวิทยาลัย และ Union Catalog of Books in University Libraries of Thailand จัดทำโดยบรรณารักษ์ฝ่ายวิเคาระห์หมวดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือห้องสมุดมหาวิทยาลัย จัดพิมพ์เป็นภาษาไทยจำนวน 3 เล่ม และจัดทำพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษอีก 3 เล่ม หรือ British National Bibliography

บรรณานุกรมเฉพาะวิชา (Subject Bibliography) เป็นบรรณานุกรมที่รวบรวมหนังสือเฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการศึกษาหรือวิจัยได้ทราบว่าหนังสือในแต่ละสาขาวิชาชื่ออะไรบ้าง เช่น

จากรูวรรณ สิ้นธุโสภณ. (2521). วิทยานุกรมบรรณารักษศาสตร์. กรุงเทพฯ: สมาคม
ห้องสมุดแห่งประเทศไทย.

Good, Center Victoz. (1973). Dictionary of Education. 3rd ed. New York:
McGraw-Hill.

บรรณานุกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ สามารถสืบค้นทางออนไลน์ ดังภาพ

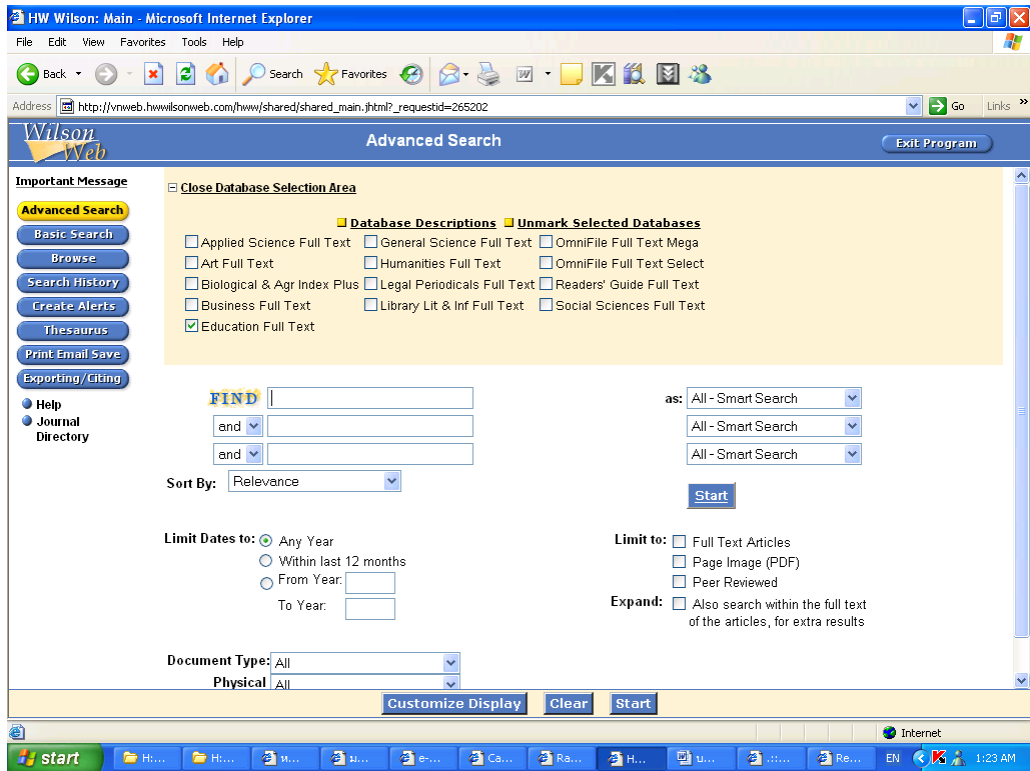
ภาพที่ 3.5 รายชื่อวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์
ที่มา (www.proquest.umi.com, 2549)

บรรณานุกรมการค้า (Bibliography) เป็นหนังสือที่รวบรวมรายชื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
ที่สำนักพิมพ์หรือร้านค้าที่จัดทำขึ้นเพื่อแจ้งให้ผู้ซื้อทราบว่าสิ่งพิมพ์อะไรบ้าง ได้แก่ รายการ
หนังสือของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เช่น

Cumulative Book Index จัดทำโดย H.W.Wilson เป็นบรรณานุกรม
รายชื่อหนังสือที่พิมพ์เป็นภาษาอังกฤษของสำนักพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศอื่น ๆ

Book in Print จัดพิมพ์โดย R.R.Bowker เป็นการรวบรวมรายชื่อหนังสือ
ที่จัดพิมพ์ และจัดจำหน่ายในแต่ละรอบปีของสหรัฐอเมริกา โดยนำรายชื่อมาจาก PILA
(Publisher's Trade List Annual)

Publishers Weekly เป็นบรรณานุกรมรายสัปดาห์ซึ่งบอกให้ทราบว่าใน
แต่ละสัปดาห์มีหนังสืออะไรบ้าง โดยรวบรวมรายชื่อหนังสือที่พิมพ์ในสหรัฐอเมริกาทุกสาขา

ภาพที่ 3.6 บรรณานุกรมของ H.W.Wilson

ที่มา (http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/shared/shared_main.jhtml?, 2549)

บรรณานุกรมของหน่วยงาน เป็นบรรณานุกรมรายชื่อหนังสือที่ผลิตขึ้นโดยหน่วยงานนั้น ๆ
เช่น

บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ของกระทรวงศึกษาธิการ

บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บรรณานุกรมมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2526-2528

บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ธนาคาร ปี พ.ศ. 2528-2530

บรรณานุกรมผลงานเฉพาะบุคคล เป็นการรวบรวมผลงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น บรรณานุกรมงานส่วนบุคคลของเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม.	การคลังท้องถิ่นและการกระจาย อำนาจการคลังในประเทศไทย.	กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล,	2522
เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม.	การคลังท้องถิ่นและการกระจาย อำนาจทางการคลังในประเทศไทย.	กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,	2522
เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม.	การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการ กระจาย.	กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,	2529
เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม.	การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการ กระจาย.	กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม),	2535
เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม.	การคลังท้องถิ่นและการกระจาย อำนาจการคลังในประเทศไทย.	กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล,	2522
เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม.	การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการ กระจาย.	กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,	2537
เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม.	การคลังว่าด้วยการจัดสรรและ การกระจาย.	กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไข เพิ่มเติม),	2538

ภาพที่ 3.7 รายชื่อหนังสือของเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม

การใช้บรรณานุกรม

การใช้หนังสืออ้างอิงประเภทบรรณานุกรม ส่วนใหญ่บรรณานุกรมจะจัดเรียงตามลำดับชื่อผู้แต่ง หัวเรื่อง หรือแบ่งออกตามสาขาวิชา แต่ส่วนใหญ่จะมีเครื่องมือช่วยค้น ได้แก่ ดรรชนีผู้แต่ง ดรรชนีชื่อเรื่อง หรือดรรชนีหัวเรื่อง การใช้บรรณานุกรมจึงควรอ่านคำอธิบายว่าคู่มือแต่ละเล่มมีเครื่องมือช่วยค้นประเภทใดบ้าง

2. ดรรชนีและสาระสังเขป (Indexes and Abstracts)

ดรรชนี (Indexes) หนังสืออ้างอิงประเภทดรรชนีเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยค้นบทความจากวารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม ฯลฯ โดยจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนบทความ ชื่อบทความ ปีที่ ฉบับที่ของวารสารหรือหนังสือพิมพ์ หน้าที่ปรากฏบทความ เดือน ปีที่ประจำวารสารหรือหนังสือพิมพ์

ประโยชน์ของหนังสืออ้างอิงประเภทดรรชนี จะช่วยประหยัดเวลาในการค้นหาข้อมูล ความรู้จากวารสารและหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะบทความ และเรื่องราวใหม่ ๆ ที่ยังไม่ได้จัดพิมพ์ หนังสืออ้างอิงประเภทดรรชนีสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท

2.1.1 ดรรชนีวารสาร (Periodical Indexes) หนังสืออ้างอิงประเภท

ดรรชนีวารสารเป็นเครื่องมือช่วยค้นบทความหรือข้อเขียนอื่น ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสาร ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็น (1) ดรรชนีวารสารทั่วไป (General Indexes) (2) ดรรชนีวารสารเฉพาะวิชา (Subject Indexes) (3) ดรรชนีวารสารที่ค้นเฉพาะวารสารเล่มใดเล่มหนึ่ง (Indexes to Single Magazine) ดรรชนีวารสารที่ควรรู้จัก ตัวอย่างดรรชนีวารสาร ได้แก่

Reader's Guide to Periodical Literature จัดทำโดยบริษัท

H.W.Wilson เป็นดรรชนีวารสารภาษาอังกฤษที่ตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา 156 ชื่อ

Social Sciences and Humanities Index จัดทำโดย H.W.Wilson

เป็นดรรชนีวารสารในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษและตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ประมาณ 200 ชื่อ

Applied Science and Technology Index จัดทำโดย H.W.Wilson

เป็นดรรชนีวารสารภาษาอังกฤษสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประมาณ 225 ชื่อ

Book Review Digest จัดทำโดย H.W.Wilson เป็นดรรชนีรายชื่อที่

คัดเลือกแล้วนำมาวิจารณ์ในวารสารของสหรัฐอเมริกาและในอังกฤษ

ดรรชนีวารสารภาษาไทย จัดทำโดย กรมการฝึกหัดครู

เป็นดรรชนีวารสารที่ตีพิมพ์ในนิตยสารต่าง ๆ ของประเทศไทยไม่จำกัดสาขาวิชา ดังภาพ

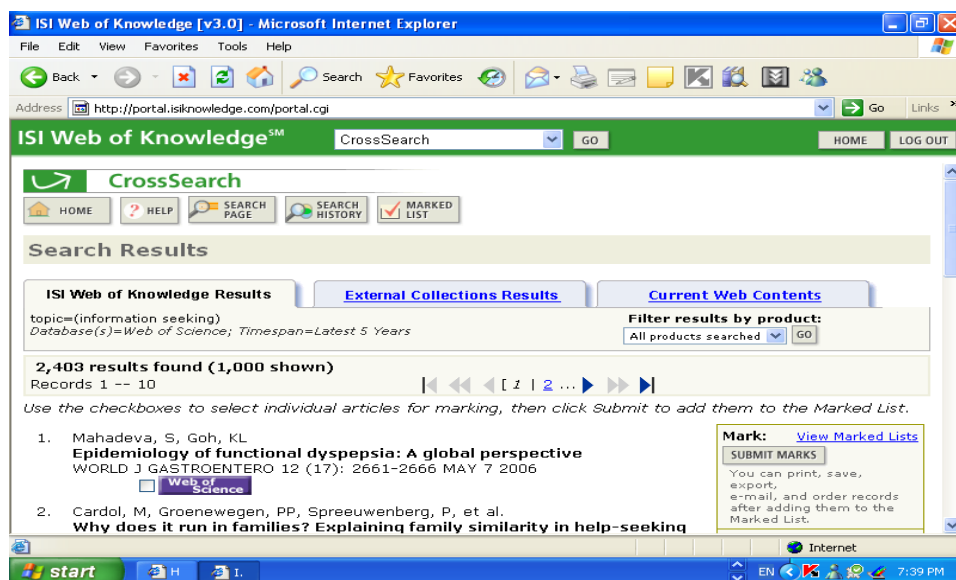
ดรรชนีวารสารไทย จัดทำโดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เป็นดรรชนีบทความวารสารภาษาไทย เน้นหนักสาขาสังคมศาสตร์

ภาพที่ 3.8 ดรชเนีวารสารไทย
ที่มา (กิ่งแก้ว ปะติตั้งไข, 2555)

ดรชเนีบทความวารสารการศึกษาไทย จัดทำโดยกรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ โดยเน้นการจัดทำดรชเนีวารสารทางด้านการศึกษา

ภาพที่ 3.9 ดรชเนีวารสารในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ของ H.W.Wilson
ที่มา (,http://portal.isiknowledge.com/portal.cgi?SDI=T1pble3GZD6OMO5Hhn, 2549)

2.1.2 ดรรชนีหนังสือพิมพ์ (Newspaper Indexes) เป็นดรรชนีที่ใช้ค้นหาเรื่องราวจากหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจจะเป็นข่าว บทความที่ดีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ เช่น Wall Street Journal Index, The New York Time Index, Time (London) Index ดรรชนีหนังสือพิมพ์ไทยจัดทำโดย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และ ดรรชนีสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

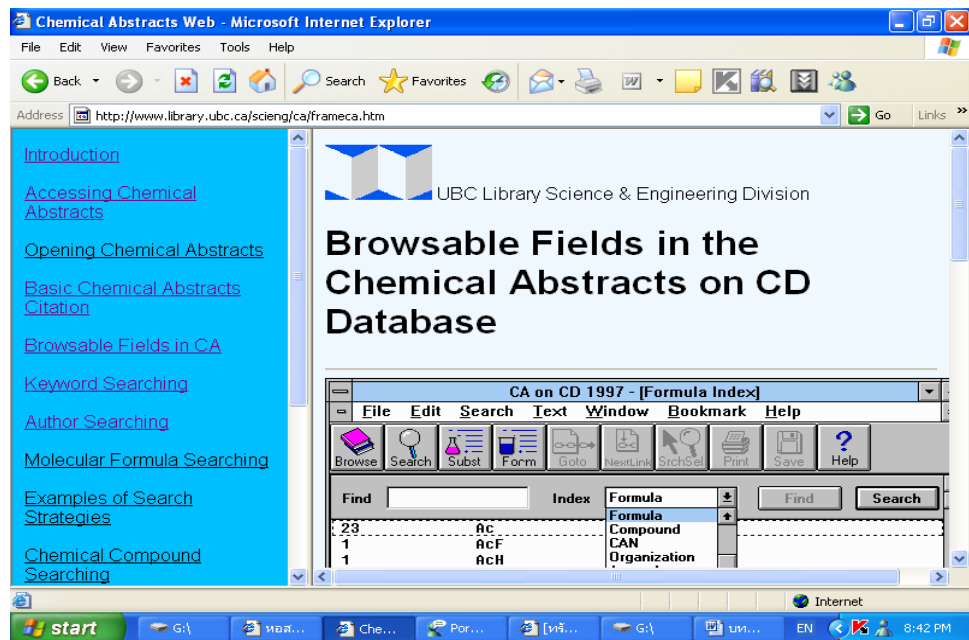
2.1.3 ดรรชนีรวมเรื่อง (Indexes to Material in Collection) เป็นดรรชนีค้นบทความในหนังสือรวมเรื่อง ซึ่งอาจจะเขียนขึ้นโดยบุคคลคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ เช่น Speech Index, Children's Song Index, และ Index to Song Books

2.2 สารระสังเขป (Abstract) หนังสืออ้างอิงประเภทสารระสังเขปเป็นหนังสือที่สรุปเนื้อเรื่องอย่างย่อ ๆ ของหนังสือ วารสาร สิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ และสิ่งไม่ตีพิมพ์ว่ามีเนื้อหาหรือจุดมุ่งหมายอย่างไร หนังสืออ้างอิงประเภทนี้จัดทำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการตรวจสอบว่ามีเรื่องราวตรงกับความต้องการหรือไม่ ซึ่งในสารระสังเขปจะมีการแจ้งรายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสือ หรือเอกสารที่นำมาจัดทำสารระสังเขป หรือในบางครั้งอาจจะมีกระบวนแหล่งที่มาของสารสนเทศด้วย หนังสือสารระสังเขปโดยทั่วไปจะจัดทำเฉพาะสาขาวิชา เช่น

Chemical Abstracts จัดทำโดย American Chemical Society เรียกสั้น ๆ ว่า CAS มีเนื้อหาครอบคลุมสิ่งพิมพ์ทางวิชาการในสาขาวิชาเคมี และรวบรวมสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ อีกด้วย เช่น สิทธิบัตร รายงานการวิจัย รายงานการประชุมทางวิชาการ และบทความปริทัศน์ เผยแพร่เป็นรูปเล่มหนังสือและซีดีรอม ซึ่งมีราคาแพง

Biological Abstracts จัดทำโดย Biosciences Information Service มีเนื้อหาเน้นหนักเกี่ยวกับบทความทางด้านชีววิทยา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ สัตวศาสตร์ นอกจากบทความแล้วยังครอบคลุมรายงานการประชุม บทความ วิจารณ์ รายงานการวิจัย หนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

Psychological Abstracts จัดทำโดย American Psychological Association มีเนื้อหาครอบคลุม หนังสือ บทความวารสาร รายงานการประชุม ในสาขาวิชาจิตวิทยาและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษา การสื่อสารมวลชน เป็นต้น

ภาพที่ 3.10 สารระสังเขปทาง Chemical (CAS)

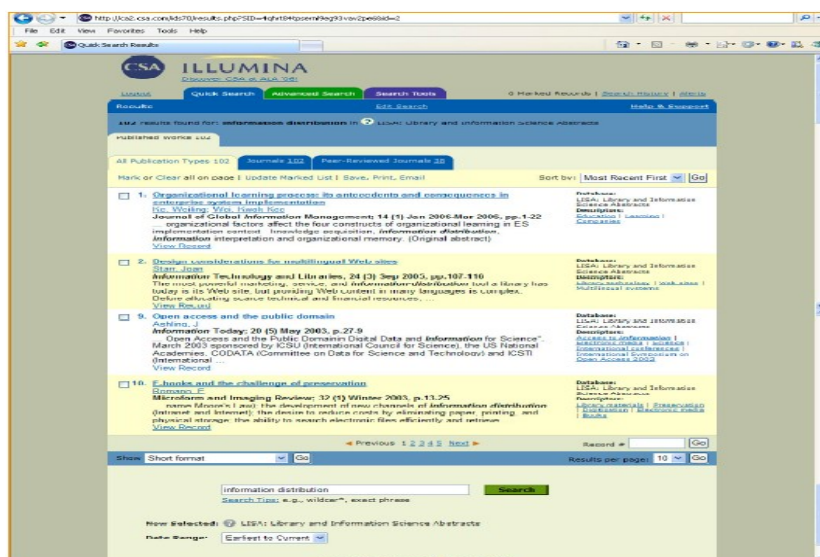
ที่มา (<http://www.library.ubc.ca/scieng/ca/frameca.htm>, 2549)

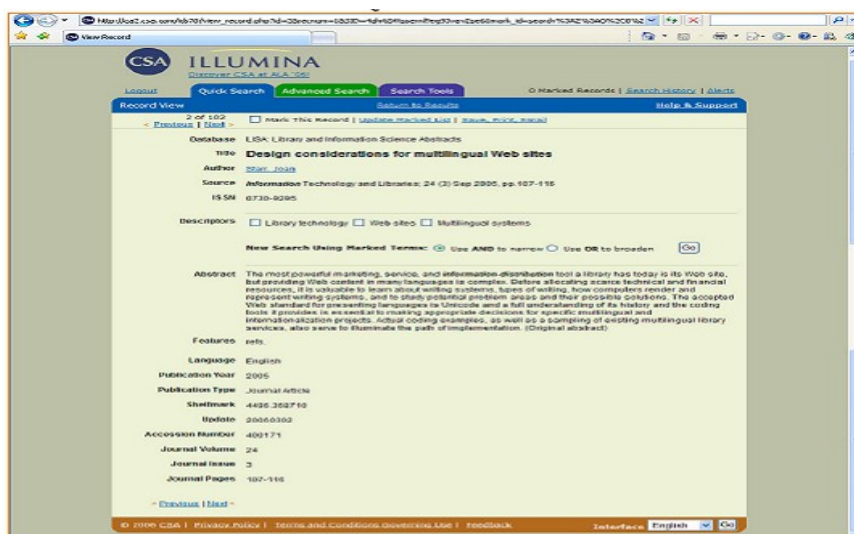
ภาพที่ 3.11 สารระสังเขปทาง Chemical (CAS)

ที่มา (http://en.wikipedia.org/wiki/throat_cancer, 2549)

Library & Information Science Abstracts จัดทำโดย Library Association มีชื่อย่อว่า LISA มีเนื้อหาครอบคลุมบทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุมที่เป็นภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงตามรูปภาพ

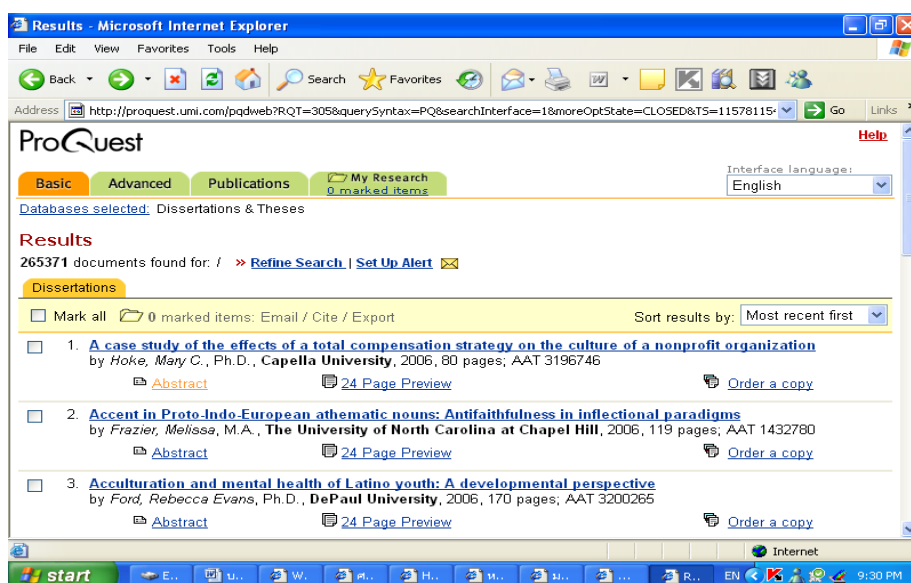

ภาพที่ 3.12 Library & Information Science Abstracts (LISA) ที่มา (www.library.ssrui.ac.th/db_online/lisaA4.pdf, 2549)

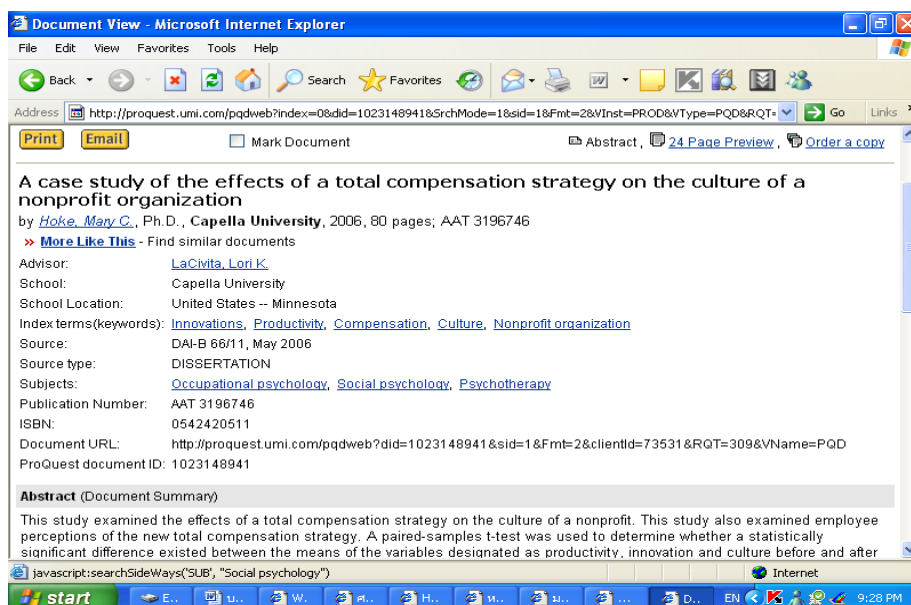

ภาพที่ 3.13 สารสังเขปจาก LISA ที่มา (www.library.ssrui.ac.th/db_online/lisaA4.pdf, 2549)

Dissertation Abstracts Informational จัดทำโดย University Microfilm Information เป็นการรวบรวมบทความวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท และปริญญาเอกที่เสนอต่อมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา มีสาขาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ปัจจุบันสืบค้นได้ทาง ออนไลน์

ภาพที่ 3.14 แสดงผลสืบค้น Dissertation Abstracts Information
ที่มา (www.proquest.umi.com, 2549)

ภาพที่ 3.15 แสดงผลสาระสังเขปวิทยานิพนธ์ทางด้านมนุษยศาสตร์
ที่มา (www.proquest.umi.com, 2549)

Resource in Education จัดทำโดย Educational Resource Information Center ได้รวบรวมบทความ เอกสาร รายงานการประชุม ในสาขาวิชาการศึกษาและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีหนังสืออ้างอิงประเภทดรรชนีและสาระสังเขปอีกจำนวนมาก เช่น

Computer Abstracts จัดทำโดย Technical Information Co.,

Concrete Abstracts จัดทำโดย American Concrete Institute

Excerpta Medica จัดทำโดย Excerpta Medica Foundation

Food Science and Technology Abstracts จัดทำโดย International Food Information Services

Sociological Abstracts จัดทำโดย Sociological Abstracts, Inc.,

International Political Science Abstracts จัดทำโดย Documentation Politique International เป็นต้น

หนังสืออ้างอิงประเภทให้สารสนเทศ

หนังสืออ้างอิงประเภทให้รายละเอียดของสาร สนเทศที่ต้องการนั้นมีอยู่ 7 ประเภท (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2537, 24-25) ได้แก่

1. พจนานุกรม (Dictionary)

พจนานุกรมเป็นหนังสืออ้างอิงที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำโดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับชนิดของคำ การใช้คำ พร้อมยกตัวอย่างประโยคประกอบ การสะกด การออกเสียง ให้ความหมายของคำเหมือน คำตรงข้าม คำย่อ คำแสดง ประวัติความเป็นมาของคำ เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ต่าง ๆ คำศัพท์บัญญัติจากคำภาษาต่างประเทศที่นำมาใช้ในภาษาไทย พจนานุกรมอาจจะรวบรวมคำศัพท์ทั่ว ๆ ไปหรือคำศัพท์เฉพาะวิชาก็ได้ ในการจัดทำพจนานุกรมมีการจัดทำทั้งฉบับย่อ (Abridged Dictionary) สำหรับพจนานุกรมฉบับสมบูรณ์บางเล่มอาจจะมีข้อมูลลักษณะพิเศษ เช่น มีภาคผนวกที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลหรือบางเล่มมี มาตราชี้แจง ตวง วัด ตาราง สถิติที่ควรรู้อีกด้วย พจนานุกรมจัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541, 126)

ภาพที่ 3.16 พจนานุกรม
ที่มา (กิ่งแก้ว ปะติตังโฆ, 2555)

พจนานุกรมจัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท โดยยึดถือภาษาเป็นเกณฑ์ มีดังนี้

1.1.1. พจนานุกรมภาษาเดียว เช่น

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2525. (2530). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
อักษรเจริญทัศน์.

1.1.2. พจนานุกรมสองภาษา เช่น

So Sethaputra. (1989). *New Model English-Thai Dictionary*. 10thed. Bangkok:
ThaiWatnapanic.

McFarland, George Bradly. (1989). *Thai-English Dictionary*. Stanford, Calif.: Stanciford
University Press.

1.1.3 พจนานุกรมหลายภาษา เช่น วิเชียร ตันตระเสนีย์. พจนานุกรมไทย-
มาเลย์-อังกฤษ (Thai-Malay-English Dictionary). กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา,
2530.

1.2 แบ่งโดยยึดเนื้อหาเป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.2.1 พจนานุกรมทั่วไป คือ พจนานุกรมที่รวมคำศัพท์โดยทั่วไปไม่เน้น
เฉพาะสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น

THE Advance Learner's Dictionary of Current English Collins English Dictionary.

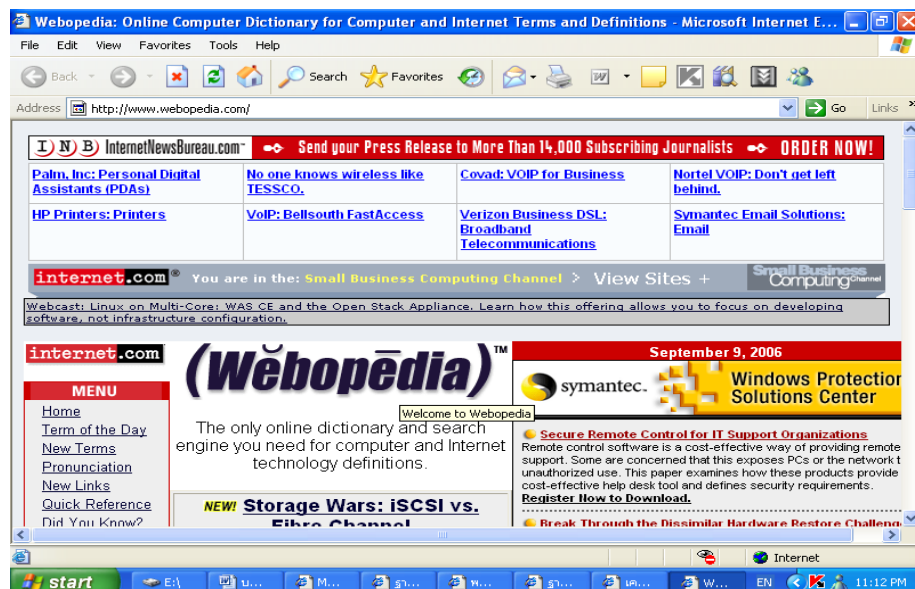
Webster's new Twentieth Centural Dictionary of the English Language.

1.2.2 พจนานุกรมเฉพาะวิชา คือ พจนานุกรมที่รวบรวมคำศัพท์เฉพาะสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น

Elsevier's Dictionary of Food Science and Technology. (1990). Amsterdam: Elsevier.

The ALA Glossary of Libray and Information Science. (1983). Chicago: American Library Association.

ปัจจุบันพจนานุกรมค้นได้จากเครือข่ายออนไลน์ เช่น ศัพท์ทางคอมพิวเตอร์
 ดังภาพที่ 3.16

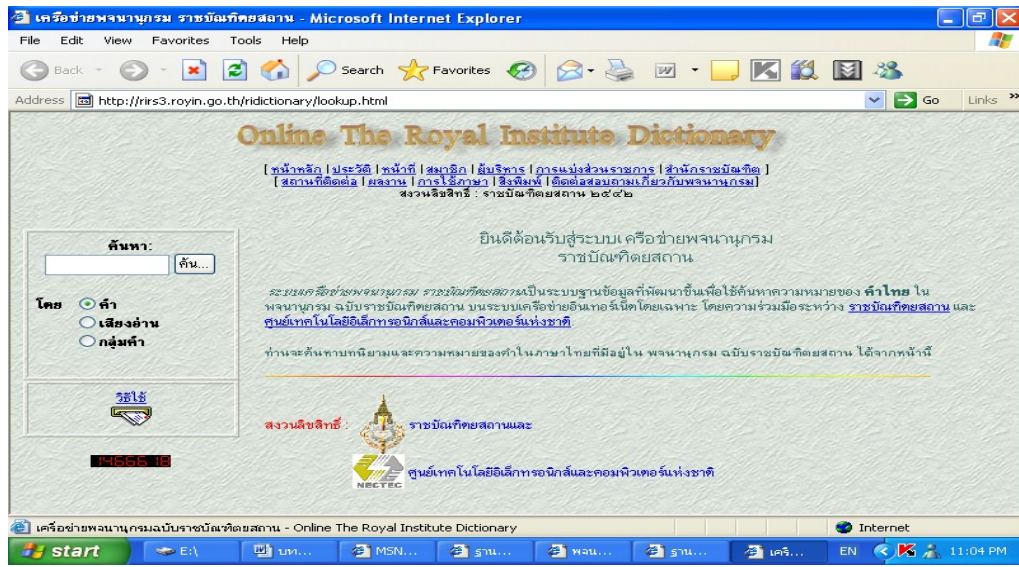
ภาพที่ 3.17 ศัพท์ทางคอมพิวเตอร์
 ที่มา (www.webopedia.com, 2549)

1.3 แบ่งโดยยึดขนาดเป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งออกได้ 2 ประเภทดังนี้

1.3.1 พจนานุกรมฉบับสมบูรณ์ (Unabridged Dictionary) เป็นพจนานุกรมที่อธิบายความหมายของคำอย่างละเอียด ลึกซึ้ง มีทั้งคำเก่าและคำใหม่รวมทั้งคำที่มาจากภาษาอื่น บางคนเรียกว่า พจนานุกรมแบบตั้งโต๊ะ (Dictionary) ก็มี เช่น

Webster's Third New Standard Dictionary Funk and Wagnalls New Standard Dictionary of English Language

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน สามารถสืบค้นทางออนไลน์ ดังภาพ

ภาพที่ 3.18 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ที่มา (<http://rirs3.royin.go.th/ridictionary/lookup.html>, 2549)

1.3.2 พจนานุกรมฉบับย่อ (Abridged Dictionary) ซึ่งคำศัพท์ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีคำศัพท์จำนวนน้อย การอธิบายก็เพียงให้ความหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเท่านั้น เช่น

Dictionary of Information Technology. (1983). London:

The Macmillan Press.

The International Dictionary of Graphic Symbols. (1983). London:

On Kogan page.

Standard Dictionary of Computers and Information Processing.

(1977). 2nd ed. Rochelle Park. N.J.: Hayden Book.

Dictionary of Shipping/International Trade Terms and

Abbreviations. (1982). 2nd ed. London: Witherdy.

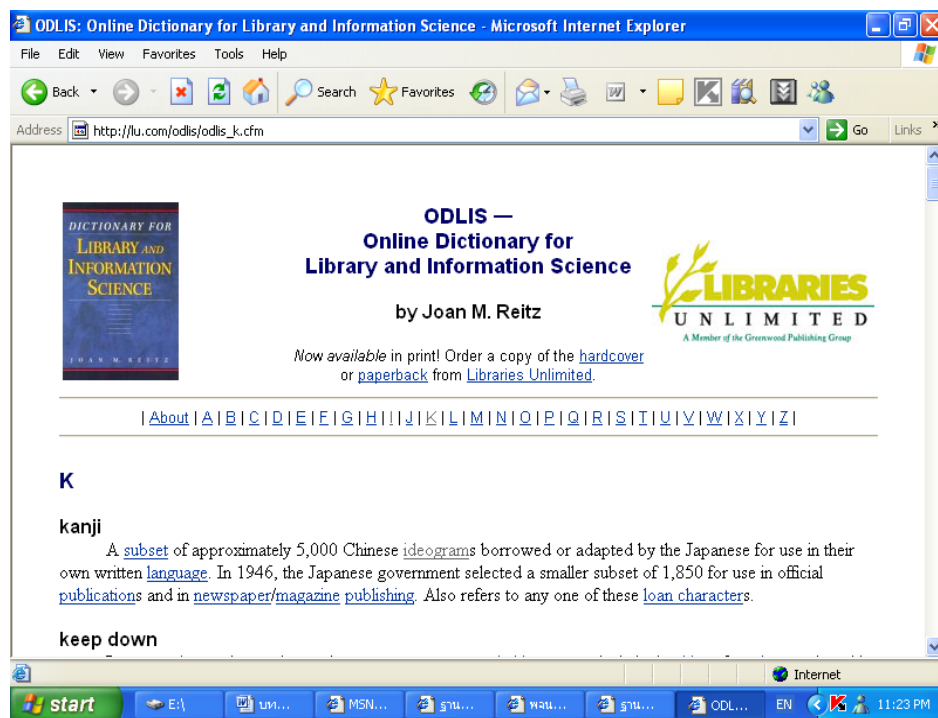
Dictionary of Trade Name Origins. (1982). London: Routledge
Kegan Paul.

Macmillan Dictionary of Marketing and Dvertising. (1987).
London: Macmillan press.

Webster's new World Investment and Secritles Dictionary.
(1988). New York: Webster' S New World.

Dictionary of Mathematics. (1986). Sydney: Ken Klaebe.

ODLIS: Online Dictionary for Library and information Science.

ภาพที่ 3.19 คัพท์ทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
ที่มา (http://lu.com/odlis/odlis_k.cfm, 2549)

2. สารานุกรม (Encyclopedia)

ภาพที่ 3.20 สารานุกรม

ที่มา (กิ่งแก้ว ปะติตังโฆ, 2555)

สารานุกรมเป็นหนังสืออ้างอิงที่ให้คำอธิบาย เรื่องราว หรือสิ่งต่างๆ อย่างกว้างๆ ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงอย่างสั้นๆ ที่เกี่ยวกับชื่อบุคคลที่มีชื่อเสียง ชื่อประเทศ สถานที่ที่สำคัญๆ เหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่น่าสนใจ ความคิดเห็นของคนที่มีชื่อเสียงตลอดจนความรู้พื้นฐานในเชิงชีวประวัติ และวิวัฒนาการของแขนงวิชาต่าง ๆ การอธิบายความรู้ และเรื่องราวในลักษณะบทความที่มีเนื้อหาจบลงในตัวเอง จัดเรียงเนื้อหาตามลำดับตัวอักษรพจนานุกรมเพื่อความสะดวกในการค้นหา ใ้รายชื่อผู้เขียนเป็นหลักฐานกำกับอยู่ข้างท้ายในแต่ละเรื่อง ในบางครั้งจะให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมประกอบการค้นคว้าเพิ่มเติม การแบ่งประเภทของสารานุกรมสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท (พิมลพรพรรณ ประเสริฐรุ่งษ์ เรพเพอร์, 2533, 174-175) ได้แก่

2.1 สารานุกรมทั่วไป (General Encyclopedia) เป็นสารานุกรมที่ให้ความรู้เรื่องราวในทุกสาขาวิชา โดยจะให้ความรู้พื้นฐานในเรื่องต่าง ๆ ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า เรื่องราวที่ละเอียดลึกซึ้งต่อไปเหมาะสำหรับใช้เป็นแหล่งเริ่มต้นค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ สารานุกรมทั่วไปสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทดังนี้

2.1.1 สารานุกรมสำหรับเด็ก (Children Encyclopedia) เช่น
สารานุกรมโลกของเรา. (2522). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

11 เล่ม.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2538). กรุงเทพฯ:
โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน , 2526-ปัจจุบัน.
(ปี 2538 มีถึงเล่มที่ 19)

Children's Britannica. (1991). 4th ed. Auckland:

Encyclopedia Britannica. 20 vols.

The World Book Encyclopedia. (1978). Chicago: Field

Enterprises Educational.

2.1.2 สารานุกรมสำหรับผู้ใหญ่ (Adult Encyclopedia) เช่น
สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน

2.2 สารานุกรมเฉพาะวิชา (Subject Encyclopedia) เป็นสารานุกรมที่จัดทำ
ขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องราว และรายละเอียดเกี่ยวกับแขนงวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ โดยให้
รายละเอียดลึกซึ้งกว่าสารานุกรมทั่วไป เช่น

World Press Encyclopedia.

The Social Science Encyclopedia.

World Education Encyclopedia.

การใช้สารานุกรม

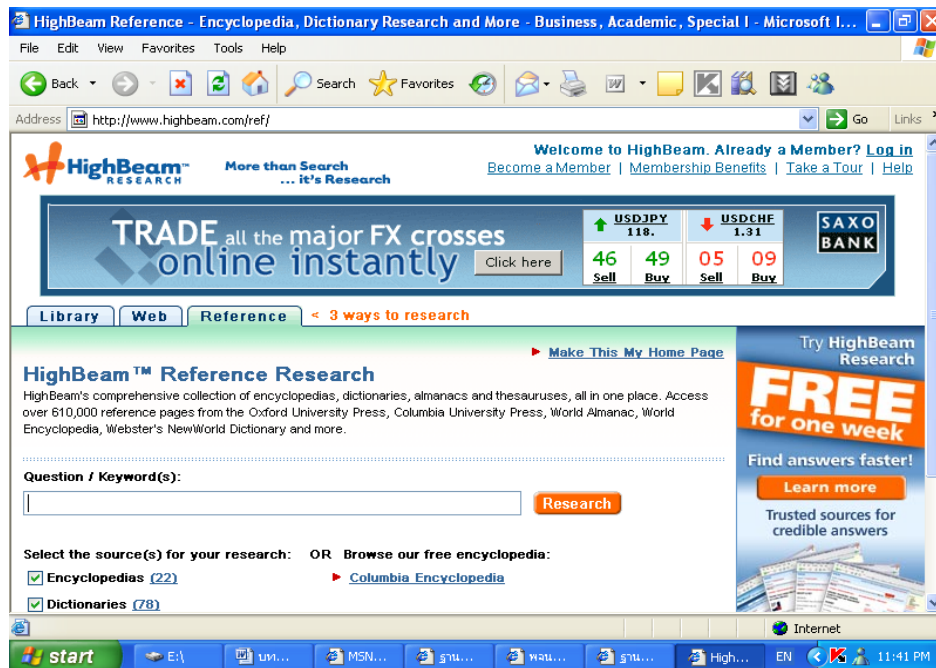
หนังสืออ้างอิงประเภทสารานุกรมทั่วไป ถ้าจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้ จะอยู่ใน
หมวดเบ็ดเตล็ด มีเลขหมู่ประจำ 030-039 ถ้าเป็นสารานุกรมเฉพาะวิชาจะให้เลขหมู่แยกไป
ตามเนื้อหาวิชานั้น ๆ สารานุกรมทั่วไปมีขอบเขตเนื้อหากว้างขวางมาก ดังนั้นสารานุกรมชุดหนึ่งๆ
จึงมีหลายเล่มจบ เช่น Encyclopedia Britannica หรือ Encyclopedia American มีจำนวน
เท่ากันคือ 30 เล่มจบ โดยทั่วไปแล้วสารานุกรมจะจัดเรียงเนื้อหาตามลำดับอักษรเรื่อง สารานุกรม
ส่วนใหญ่มีเครื่องมือช่วยค้น ได้แก่

1. อักษรนำเล่ม (Volume Guide) ซึ่งจะปรากฏอยู่บนตัวสันหนังสือ เพื่อบอก
ให้ทราบว่าเรื่องที่ต้องการนั้นอยู่ในหนังสือเล่มใด โดยเรียงลำดับต่อเนื่องกันไปตั้งแต่เล่มแรกจนถึง
เล่มสุดท้าย โดยผู้จัดทำจะพิมพ์ตัวอักษรหรือวลีกำกับไว้ที่สันหนังสือ รวมทั้งพิมพ์หมายเลขลำดับ
ของเล่มกำกับไว้ด้วย

2. ดรรชนี (Index) เป็นเครื่องมือช่วยค้นที่สำคัญสำหรับหนังสือประเภทสารานุกรมโดยรวบรวมเอกสารสำคัญทั้งที่เป็นหัวข้อใหญ่ และเรื่องย่อยที่ปรากฏในเนื้อหาของสารานุกรมชุดนั้นมาจัดเรียงไว้ตามลำดับตัวอักษร แล้วบอกให้ทราบว่าหัวข้อหรือเรื่องนั้น ๆ อยู่ในเล่มใดหน้าที่เท่าไรซึ่งดรรชนีจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงเรื่องที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ดรรชนีสารานุกรมมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ดรรชนีท้ายเล่ม ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยค้นเฉพาะเล่มนั้น ดรรชนีที่แยกออกเป็นเล่มต่างหาก ซึ่งโดยมากเป็นเล่มสุดท้ายของชุด จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยค้นตั้งแต่เล่มแรกจนถึงเล่มสุดท้ายของชุดสารานุกรมจะมีการเสนอเนื้อหาที่แปลกไป ดังนั้น การใช้สารานุกรมแต่ละชุดควรศึกษาถึงวิธีการใช้ก่อนเสมอ

ภาพที่ 3.21 Encyclopædia Britannica
ที่มา (http://www.britannica.com, 2549)

ภาพที่ 3.22 สารานุกรม HighBeam
ที่มา (<http://highbeam.com/ref/>, 2549)

สารานุกรม HighBeam ให้ความรู้มากกว่า 57,000 รายการ จากหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ แผนที่ ข้อมูลที่เสนอเป็นฉบับเต็มจาก โคลัมเบียสารานุกรม

3. **หนังสือรายปี** (Yearbook, Annual, Almanac) หนังสือรายปีเป็นหนังสืออ้างอิงที่มีการจัดพิมพ์ออกมาเป็นรายปี เสนอความรู้เรื่องรวมความเคลื่อนไหวที่สำคัญในรอบปี เช่น บุคคลที่มีชื่อเสียง เหตุการณ์ที่สำคัญในรอบปีที่ผ่านมาหรือที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ในรูปของการพรรณนาความ การเสนอในรูปของสถิติ หนังสือรายปีอาจจะเป็นการจัดทำเพิ่มเติมของหนังสือสารานุกรมก็ได้ หรือจัดทำเป็นหนังสือรายปีโดยเฉพาะก็ได้เช่นกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงหนังสือรายปีโดยรวมสมพัทธ์ (Almanac) หนังสือรายปี (Yearbook) สารานุกรมรายปี (Annual Encyclopedias) บันทึกเหตุการณ์ใหม่ ๆ (Current Source or Current Surveys) วัตถุประสงค์ในการจัดทำหนังสือรายปีเพื่อเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหว หรือความเปลี่ยนแปลงในรูปลักษณะของการสรุปข่าว เสนอตัวเลขตาราง สถิติ โดยเสนอเนื้อหาสาระเรื่องราวตามลำดับเหตุการณ์ทำให้มองเห็นแนวโน้มของเหตุการณ์ในด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านการกีฬา การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ประวัติบุคคลที่น่าสนใจ

การใช้หนังสือรายปี

หนังสือรายปีส่วนใหญ่จะจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรแบบพจนานุกรม หนังสือรายปีเฉพาะด้านบางเล่ม ผู้ใช้สามารถค้นรายละเอียดโดยดูได้จากหน้าสารบัญที่ได้จัดทำไว้ละเอียดละเอียด หรือถ้าต้องการค้นเรื่องย่อย ๆ ก็อาจค้นได้จากดรรชนีท้ายเล่ม ตัวอย่างหนังสืออ้างอิงประเภทหนังสือรายปี ได้แก่

Europa World Yearbook. London: Europa, 1959- Present.

World Almanac and Book of Facts. New York: World Almanac, 1968-Present.

Whitaker's Almanac. London: Whitaker, 1869- Present.

Information Please Almanac Atlas & Yearbook. New York: Information Please Publishing, 1987- Present.

The Americana Annual. Danbury, Conn.: Grolier, 1932-Present.

Britannica Book of The Year. Chicago: Encyclopedia Britannica, 1938- Present.

สยามอออลมาแนค. กรุงเทพฯ: สยามบรรณ, 2527-ปัจจุบัน.

4. นามานุกรม (Directories) นามานุกรมหรือทำเนียบนาม เป็นหนังสืออ้างอิงที่รวบรวมและให้ความรู้เกี่ยวกับชื่อบุคคล องค์กร สถาบัน สถานทูต กระทรวง ทบวงกรม ห้างร้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่จัดเรียงตามลำดับตัวอักษรของชื่อนั้น ๆ แต่บางเล่มอาจจัดเรียงตามหมวดหมู่ของหนังสือ หรือตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญของชื่อนั้น ๆ พร้อมทั้งสถานที่ตั้ง เบอร์โทรศัพท์ นามานุกรมสามารถแบ่งออกได้ 5 ประเภท ดังนี้

นามานุกรมท้องถิ่น (Local Directories) คือ รายชื่อหน่วยงานหรือบุคคลพร้อมที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เช่น

สมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์. กรุงเทพฯ: องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย, 2515-

นามานุกรมหน่วยงานของรัฐ (Government Directories) คือ รายชื่อหน่วยงานที่สำคัญและมีประโยชน์ต่อประชาชนพร้อมที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เช่น

นามสงเคราะห์ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2531). กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

นามานุกรมของสถาบัน (Institutional Directories) คือ รายชื่อสถาบันพร้อมที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เช่น การรวบรวมรายชื่อโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือโรงพยาบาล เป็นต้น

นามานุกรมวิชาชีพ (Professional Directories) คือ รายชื่อบุคคลในสาขาวิชาชีพพร้อมที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เช่น

ทำเนียบผู้เชี่ยวชาญไทยในสาขาความเชี่ยวชาญต่าง ๆ. (2528). กรุงเทพฯ: กรมวิเทศสหการ.

นามานุกรมทางการค้าและธุรกิจ (Trade and Business Directories) คือ รายชื่อ บริษัท หรือห้างร้านพร้อมที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เช่น

Thailand Manufactures and Exporters Directory. (1985). Bangkok: Export Service Center.

การใช้นามานุกรม

นามานุกรมใช้ประโยชน์ในการตอบคำถามว่าใคร ทำอะไร ทำหน้าที่อะไร อยู่ที่ไหน โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานที่ตั้ง รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล องค์กร สมาคม ห้างร้านต่าง ๆ การจัดเรียงนามานุกรมมีการจัดเรียงหลายวิธี เช่น

1. การจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรแบบพจนานุกรม
2. การจัดเรียงตามหมวดหมู่
3. การจัดเรียงตามลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

ตัวอย่างหนังสืออ้างอิงประเภทนามานุกรม

Directories of Scientific Research. (1984). Oxford: University and Industry Committee.

The Advertising Book : A Guide to The Advertising Industry in Thailand. (1984). Bangkok: Ramesh Shrestha.

Directory of National Adult Education Co-Ordination Bodies. (1984). Paris: UNESCO.

Thailand Investment : Directory of Boi Promoted Companies. (1989). Bangkok: Comic Enterprises.

Financial Resources for Industrial Projects in Developing Countries. (1983). 3rd ed. Vienna: United Nations Industrial Development Organization.

Directory of Fisheries Information Sources in Southeast Asia. (1985). Bangkok: The Secretarial Southeast Asian Fisheries Development Center SEAFDEC).

Directory Experts and Organization Building Materials Technologies and Construction

Systems in Asia. (1988). Philippines: The Network's Regional Secretarial.

Thailand Industrial Directory. (1988). Bangkok: The Business Publication.

Thailand Industrial Buyer's Guide. (1984). Bangkok : Advertising and Media Consultants Ltd.

ทำเนียบท้องที่พุทธศักราช 2531. (2531). กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง.

ทำเนียบสถาบันการเงิน. (2530). กรุงเทพฯ : จักรกานูจน์.

ทำเนียบอาคารชุด. (2531). กรุงเทพฯ : บริษัทมติชนจำกัด.

โฆษณาธุรกิจ (Advertising Agencies). (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ : บริษัทโฆษณาธุรกิจ.

5. อักษรานุกรมชีวประวัติ (Biographical Dictionary)

ภาพที่ 3.23 หนังสืออ้างอิงประวัติครู
ที่มา (กิ่งแก้ว ปะติตังโฆ, 2555)

หนังสืออ้างอิงประเภทอักษรานุกรมชีวประวัติ เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมชีวประวัติของบุคคล โดยให้ความรู้เกี่ยวกับชื่อ ชื่อสกุล ปีเกิด ปีตาย ภูมิลำเนา และเรื่องส่วนตัว เช่น สถานภาพการสมรส พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ผลงานที่เด่นๆ ตลอดจนตำแหน่งหน้าที่การงาน อักษรานุกรมส่วนใหญ่จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อของเจ้าของชีวประวัติ หนังสืออ้างอิงประเภทให้สารสนเทศเกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่และที่เสียชีวิตแล้ว (สุกานดา ดีโพธิ์กลาง และคนอื่น ๆ, 2542: 113-114) เช่น Dictionary of American Biography.

ชีวประวัติบุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว และบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนใหญ่เป็นชีวประวัติบุคคลในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เช่น Webster's Biographical Dictionary.

อักขรานุกรมชีวประวัติแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

5.1 อักขรานุกรมชีวประวัติของบุคคลทั่วไป ไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ โดยจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับชีวประวัติอย่างสั้น ๆ เช่น

The International Who's Who. London : Europa Publications, 1935-

Webster's Biographical Dictionary. (1974). Springfield, Mass. :

G & C. Merriam.

Dictionary of National Biography. New York : C. Scribner's Sons,

1928-1944.

5.2 อักขรานุกรมชีวประวัติบุคคลสำคัญในชาติใดชาติหนึ่ง หรือท้องถิ่นหนึ่ง เช่น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ใครเป็นใครในประเทศไทย.

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ , 2506. 2 เล่ม.

Who's Who in Thailand. (1986). Bangkok : Advance Publishing.

Who's Who in American. Chicago : Marquis Who's Who, 1943-

5.3 อักขรานุกรมชีวประวัติของบุคคลในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง หรือสาขาวิชาหนึ่ง เช่น

ประวัติครู. กรุงเทพฯ : ครูสภา, 2500-

ศิลปินแห่งชาติ . กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม

แห่งชาติ , 2530-

Who's Who in Library and Information Services. (1982). Chicago

: American Library Association.

Who's Who in Art Harvard. (1990). USA : Art Trade Press.

การใช้อักขรานุกรมชีวประวัติ

วิธีใช้ต้องพิจารณาก่อนว่าชีวประวัติบุคคลที่ต้องการนั้นเป็นบุคคลอาชีพใด เชื้อชาติใด เป็นบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้ว หนังสืออ้างอิงประเภทอักขรานุกรมมักมีบรรณวิธีช่วยค้นทำง่าย โดยจัดเรียงตามลำดับชื่อสกุล สำหรับชาวต่างประเทศ ถ้าเป็นชาวไทยจะจัดเรียงไว้ตามชื่อต้น

6. หนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์ (Geographical Source)

หนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์เป็นหนังสืออ้างอิงที่ให้ความรู้สั้น ๆ เกี่ยวกับเรื่องราวทางภูมิศาสตร์ เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับภูมิประเทศ ชื่อเมือง แม่น้ำ ภูเขา มหาสมุทร หนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังนี้

6.1 หนังสืออักษรานุกรมภูมิศาสตร์ (Gazetteers) เป็นหนังสืออ้างอิงลักษณะเดียวกับพจนานุกรม โดยจะให้คำจำกัดความของชื่อ หรือสถานที่ทางภูมิศาสตร์ โดยให้ความรู้อย่างสั้น ๆ เกี่ยวกับที่ตั้ง สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง พื้นฐานทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะมีแผนที่ประกอบ

6.2 หนังสือแนะนำเที่ยว (Guide Book) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม เส้นทางการเดินทาง พร้อมแผนที่ประกอบ หนังสือแนะนำเที่ยวมีความมุ่งหมายเพื่อประชาสัมพันธ์สถานที่นั้น ๆ และใช้เป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว

6.3 หนังสือแผนที่ (Maps & Atlases) เป็นหนังสืออ้างอิงที่จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของพื้นผิวโลก โดยแสดงลงในพื้นที่แบนราบด้วยการย่อส่วนให้เล็กลงตามขนาดที่ต้องการ โดยอาศัยเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์กำกับ อาจจะมีตาราง แผนที่ มาตราส่วน ตัวเลข สถิติรวมอยู่ด้วย หนังสือแผนที่อาจจะเป็นส่วนประกอบเพิ่มเติมของหนังสือตำราทางภูมิศาสตร์

การใช้หนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์

หนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์จะจัดเรียงคล้ายพจนานุกรม วิธีใช้คือเปิดไปตามลำดับอักษรจนถึงคำที่ต้องการอาจจะใช้คำนำทาง (Guide Word) ช่วยก็ได้

ส่วนหนังสือแนะนำเที่ยวส่วนใหญ่ต้องใช้สารบัญเป็นเครื่องมือช่วยค้น ถ้าเป็นหนังสือแผนที่จะต้องพิจารณาว่าจะเลือกใช้แผนที่ประเภทใด เพราะหนังสือแผนที่ที่มีการจัดทำหลายรูปแบบ เช่น

แผนที่ภูมิศาสตร์กายภาพ (Physical Maps) เป็นแผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพของโลก

แผนที่ภูมิอากาศ (Climatic Maps) เป็นแผนที่เขตอากาศ อุณหภูมิ และทิศทางของลม

แผนที่ภูมิศาสตร์การเมือง (Political Maps) เป็นแผนที่แสดงขอบเขตการปกครองทางการเมือง เช่น แบ่งเป็นทวีป ภูมิภาค ประเทศ เมือง ตำบล เป็นต้น

แผนที่ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ (Economic Maps) เป็นแผนที่แสดงข้อมูลทาง

เศรษฐกิจ เช่น ถิ่นที่เพาะปลูก การกระจายของประชากร เป็นต้น
แผนที่ทางประวัติศาสตร์ (Historical Maps) เป็นแผนที่ซึ่งแสดงขอบเขตการ
ปกครองของประเทศหรือรัฐในอดีต
แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม (Route Maps) เป็นแผนที่ที่แสดงเส้นทางคมนาคม
ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

ตัวอย่างหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์

คู่มือท่องเที่ยวทั่วไทย. (2530). กรุงเทพฯ : คิวซีมาร์เก็ตติ้ง.

Land and Peoples. (1993). New York : Grolier. 6 vols.

Webster's new World Atlas. (1988). New York : Prentice-Hall.

7. หนังสือคู่มือ (Manual or Handbook)

หนังสือคู่มือเป็นหนังสืออ้างอิงที่จัดทำขึ้น เพื่อรวบรวมเรื่องราว หรือข้อเท็จจริง
เฉพาะด้าน หรือเรื่องราวในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยให้รายละเอียดอย่างสั้น ๆ กะทัดรัด
โดยมากเป็นคู่มือเฉพาะแขนงวิชามากกว่าเรื่องทั่ว ๆ ไป จัดทำเพื่อใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน
และใช้เป็นแหล่งอ้างอิงข้อเท็จจริงในเรื่องราวได้โดยรวดเร็ว ลักษณะของหนังสือคู่มือได้แก่

หนังสือประเภทตำราประกอบอาหาร (Cookbooks)

หนังสือคู่มือการจัดบ้าน (Home and Recreation Books)

หนังสือคู่มือสุขภาพ (Health and First and Handbook)

หนังสือคู่มือประดิษฐ์สิ่งของ (Handicraft Manuals)

หนังสืออัญพจน์ (Quotation Books)

หนังสือสถิติ (Statistical Handbooks)

หนังสือคู่มือการโต้ตอบจดหมาย (Correspondence Manuals)

หนังสือรวมกฎหมาย (Parliamentary Handbooks)

หนังสือความรู้ทั่วไป

หนังสืออ้างอิงประเภทคู่มือมี 4 ลักษณะ (สุนิตย์ เย็นสบาย, 2543,97-98) คือ

7.1 คู่มือสำหรับการปฏิบัติงาน (Manuals) ซึ่งจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับการ
แนะนำการปฏิบัติงานนั้น ๆ เช่น หนังสือแนะนำอาชีพ งานอดิเรก ตำราประกอบอาหาร เป็นต้น

7.2 หนังสือคู่มือ (Companions) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เฉพาะด้านหรือ
เฉพาะวิชา

7.3 หนังสือที่รวบรวมความรู้เบ็ดเตล็ด (Miscellanies) เป็นหนังสือที่รวบรวม

ความรู้ และสิ่งใหม่ที่สุดของสิ่งต่าง ๆ เช่น Guinness Book of Records และ หนังสือสิ่งแรกในเมืองไทย เป็นต้น

7.4 หนังสือที่ให้เรื่องราวหรือเนื้อหาโดยย่อ (Digest) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อย่างสั้น ๆ

ตัวอย่างหนังสืออ้างอิงประเภทคู่มือ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. (2541).

คู่มือการเก็บตัวอย่างส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ:

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.

CRC Handbook of Chemistry and Physics : a Ready Reference Book of
Chemical and

Physical Data. (1989). 70th ed. Boca Rata, Fla.: CRC Press.

International Handbook of Universities and Other Institution of Higher
Education. (1981). 8th ed. London : Macmillan.

8. สิ่งพิมพ์รัฐบาล (Government Publications)

สิ่งพิมพ์รัฐบาล คือ เอกสารที่พิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ระเบียบ ข้อบังคับ ประวัติ รายงานที่ได้ปฏิบัติ คำแนะนำ สถิติ ผลการวิจัย ตลอดจนโครงการต่างๆ ของหน่วยงานราชการ เพื่อให้เข้าใจการทำงานของหน่วยงานนั้นๆ (เฉลียว พันสีดา, 2531, 3) รูปแบบของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ปรากฏออกมา ได้แก่ หนังสือ จุลสาร แผ่นปลิว แผ่นพับ ภาพโฆษณา เป็นต้น

ตัวอย่างหนังสืออ้างอิงประเภทสิ่งพิมพ์รัฐบาล

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549.

ราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพฯ : แผนกราชกิจจานุเบกษา กองประกาศิต สำนักงาน
เลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, 2401-. รายสัปดาห์.

Williams, W.J. Subject Guide to Major United States Government
Publications. (1987). 2nd ed. Chicago: American Library
Association.

ตารางที่ 3.1 สรุปหนังสืออ้างอิงและการใช้ประโยชน์

ประเภทของหนังสือ	ลักษณะ	ใช้ตอบปัญหา
1. บรรณานุกรม (Bibliographies)	รวบรวมรายชื่อหนังสือต่างๆ เรียงตามลำดับตัวอักษร	ใช้ค้นหารายชื่อหนังสือ เรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งอาจจะมีคำวิจารณ์มีบรรณนิทัศน์ประกอบ ซึ่งจะให้รายละเอียดทางบรรณานุกรม เช่น ผู้แต่ง ชื่อหนังสือ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ปีที่จัดพิมพ์ ฯลฯ
2. ดรรชนีและสาระสังเขป (Indexes and Abstracts)	รวบรวมบทความจากวารสารหรือสื่ออื่นๆ โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรของ หัวเรื่อง ผู้แต่งและชื่อเรื่อง	ใช้ค้นบทความจากวารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม โดยให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมพร้อมสาระสังเขป
3. พจนานุกรม (Dictionaries)	ให้ความรู้เกี่ยวกับคำ โดยรวบรวมตามลำดับตัวอักษร	ใช้ค้นหาความหมายของคำ ประวัติที่มาของคำ ตัวสะกด การอ่าน ออกเสียง ชนิดของคำ การใช้คำ คำเหมือนคำตรงข้าม คำย่อ คำแสดง เครื่องหมาย สัญลักษณ์ และ ศัพท์-บัญญัติ จากคำภาษาต่างประเทศ ถ้าเป็นพจนานุกรมฉบับสมบูรณ์จะมีชีวประวัติบุคคลประกอบ
4. สารานุกรม (Encyclopedias)	รวบรวมเรื่องราวต่างๆ จากทุกสาขาวิชา โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรของชื่อเรื่อง	ใช้ค้นหาความรู้พื้นฐานอย่างกว้าง ๆ พร้อมคำจำกัดความ คำอธิบาย ภูมิหลัง ชีวประวัติบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ใน ความสนใจของบุคคลทั่วไป
5. หนังสือรายปี (Yearbook and Almanacs)	รวบรวมเรื่องข้อเท็จจริงที่น่าสนใจในรอบปีที่ผ่านมา	ใช้ค้นหาข้อมูลเรื่องราวข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสั้น ๆ เกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นไปในรอบปี ให้ตัวเลข สถิติที่สำคัญ และบางครั้งมีชีวประวัติ

ตารางที่ 3.1 (ต่อ) สรุปหนังสืออ้างอิงและการใช้ประโยชน์

ประเภทของหนังสือ	ลักษณะ	ใช้ตอบปัญหา
6. นามานุกรม (Directories)	รวบรวมความรู้เกี่ยวกับนามของบุคคล หน่วยงาน สถานบัน องค์การและห้างร้านต่างๆ	ใช้ค้นเรื่องราวเกี่ยวกับชื่อบุคคล องค์การ สถานทูต กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์
7. อักษรานุกรมชีวประวัติ (Biographical Directories)	รวบรวมชีวประวัติของบุคคลสำคัญต่างๆ	ใช้ค้นเรื่องเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ ๆ ที่มีชื่อเสียงในวงสังคมหรือด้านอื่น ๆ
8. หนังสืออ้างอิงภูมิศาสตร์ (Geographical Source)	รวบรวมความรู้เกี่ยวกับชื่อ ทางภูมิศาสตร์ เช่น ชื่อเมือง ภูเขา ฯลฯ	ใช้ค้นเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ทางภูมิศาสตร์ เช่น แม่น้ำ ภูเขา เมือง ปรวัติย่อ ๆ ของเมืองหรือสถานที่ท่องเที่ยวพร้อมกับให้รายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้ง ระยะทางและแผนที่
9. หนังสือคู่มือ (Handbook and Manuals)	รวบรวมข้อเท็จจริง ตัวเลข สถิติ ฯลฯ เกี่ยวกับวิชาใด- วิชาหนึ่ง	ใช้ค้นเรื่องราวเบ็ดเตล็ดให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเลข สถิติ ใช้ตอบปัญหาเฉพาะเรื่องได้หรือเป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน
10. สิ่งพิมพ์รัฐบาล	รวบรวมเรื่องราวที่เกี่ยวกับหน่วยงานราชการหน่วยนั้นเกี่ยวข้อง	เรื่องราวต่างๆ ที่หน่วยงานหน่วยนั้นเกี่ยวข้อง

บทสรุป

หนังสืออ้างอิงแต่ละประเภทเหมาะสำหรับใช้ตอบปัญหาเฉพาะ เช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องการใช้คำ หรือต้องการคำแปลของคำศัพท์บางคำ ก็ควรใช้พจนานุกรมในการแก้ปัญหา ถ้าไปใช้หนังสืออ้างอิงประเภทอื่นก็หาคำตอบไม่ได้ แต่คำถามบางประเภทก็หาคำตอบจากหนังสืออ้างอิงได้หลายประเภท เช่น ต้องการทราบค่าเต็มของ UNESCO ซึ่งก็จะค้นได้จากหนังสืออ้างอิงประเภทพจนานุกรม สารานุกรม หรือหนังสือรายปีก็ได้ เช่นเดียวกัน ดังนั้นในการเลือกใช้นหนังสืออ้างอิงประเภทใดก็ควรคำนึงถึงว่า หนังสืออ้างอิงประเภทนั้นสามารถตอบปัญหานั้น ๆ ได้ดีที่สุด

คำถามท้ายบท

1. หนังสืออ้างอิงมีกี่ประเภทอะไรบ้าง
- 2 . จงเขียนชื่อหนังสืออ้างอิงประเภทบรรณานุกรมมา 10 รายการ
3. ท่านคิดว่าหนังสืออ้างอิงประเภทพจนานุกรมออนไลน์ให้ประโยชน์อย่างไร
4. หนังสืออ้างอิงประเภทอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ให้ประโยชน์อย่างไร
5. จงหาหนังสืออ้างอิงในห้องสมุดที่เกี่ยวข้องและให้ประโยชน์ในสาขาของท่าน โดยเสนอเป็นสาระสังเขปจำนวน 10 รายชื่อ

